

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты ІХ Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
ІХ Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

ұлттық идеяларын бір арнаға тоғыстыратын идеология арқылы қалыптастырылатын қазақтың ұлттық мемлекеті.

Жаһандану дәуірінде бірлікке, ынтымақтастыққа ұмтылған түркі ұрпақтарының әлемдік өркениеттің белді мүшесіне айналуына мүмкіндіктері мол!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1) Бас редактор: Е.Б.Сыдықов. «MANGI EL» ғылыми-көпшілік тарихи журналы, - Алматы, «Pride Print», баспасы 09.2013. – 108 бет.
- 2) Күлтегін Тонкөк: Ежелгі түркі рун жазбалары(Әдеби нұсқасын жасаған Қадыр Мырза Әли.,) – Алматы, «Өлке» баспасы, 2001. – 144 бет.
- 3) «АСЫЛ МҰРА» түркі антологиясы. – Астана: Сарыарқа, 2012. – 568
- 4) Зиябек Қабылдинов. Астана ақшамы, Тегі асыл ел тарихын түгендейді, 10.02.2014ж.
- 5) Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2012 жылғы 14 желтоқсан.
- 6) Назарбаев Н. Ә. Тарих толқынында. – Алматы, «Жібек жолы» баспа үйі, 2010. – 232 бет.
- 7) Гумилев Л.Н. От Руси к России. — М: ООО «Издательство АСТ», 2002. — 392, [8] с.
- 8) Қазақ мәдениеті. Энциклопедиялық анықтамалық. – Алматы: «Аруна Ltd.» ЖШС, 2005. – 656 бет.
- 9) Алтын Орда: Қазақ хандығы(І бөлім) «Аруна» баспасы, 2007. – 224 бет.

ҰЛЫ ОТАН СОҒЫСЫ ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ АМАНКЕЛДІ АУДАНЫНЫҢ ЖЕҢІСКЕ ҚОСҚАН ҮЛЕСІ

Бөстекбаева А.С.

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің студенті, Астана қ.

Ғылыми жетекші: оқытушы Рахимжанов Қалжан Қайратұлы

Адамзат тарихында қайғылы қара уақыттың біріне «Ұлы Отан» соғысын да қосуға болатынына ешбір күмән жоқ. Бауыржан Момышұлы ағамыз айтпақшы «Соғыс – өмір мен өлім арасындағы қыл көпір» атты сөзі бұл уақытқа сынды теңеу болатыны рас. Басталған күнінен аяқталған сәтіне дейін Ұлы Отан соғысының ауыртпалығы қанды майдандарда дүние салған жандармен-ақ өлшенер.

Тарихтың қара беттеріне жазылғандай бұл оқиға барысы 1941 жылдың 22 маусымында танның маужырап тұрған тыныштығын бұзған болатын. Ол неміс фашистерінің тарапынан бүкіл адамзатқа қасірет әкелген «Ұлы Отан» соғысының басталған күні болғандығы айғақ. Дүние жүзіне апат әкелген бұл соғыс 1418 күн мен түнге ұласты. Соғыс мәселесіне қарсы Қазақстанның барлық жерінде фашизмнің зұлымдығын айыптайтын жаппай халықтық митингілер өтті. Сол сияқты жаппай қарсы іс шаралардың бірі біздің Торғай облысы (Қазіргі Қостанай обл.), Аманкелді ауданда да өтіп, Отан қорғауға аттануға көптеген азаматтар өз еркі мен тілектерін білдірген болатын. Архив деректерін саралай келсем, сол кездегі аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшысы Ізтелеуов Қали ағамыз өзінің естелігінде ауданның Ұлы Отан соғысына қосқан үлесін былайша сипаттап жазған еді «...1938 жылғы Фин соғысына өз өтініштерімен Аманкелді ауданынан 10 комсомол аттандырып едік ал, енді Ұлы Отан соғысы басталғанда бізді майданға Отанымызды қорғауға жіберіндер деген өтініштер көп болды». Аманкелді ауданнан алғашқылары болып соғысқа аттанғандар: Бейсенбек Әбенев, Шілдебай Ахметов, Абайдолла Нұрманов, Мырзақан Нұрғазин, Әмір Досанов, Көшімбек Закиров, Мұхамед- Риза Нұғыманов, Әнгілі Сәрсенбаев, Бәшір Шіметов, Жұмабай Қалақбасов, Ағытай Қарағұлов, Әбдіхамит Мергенбаев т.б. бар еді. [1, 2-3]

Осы сұрапыл соғыста даңқты халық батыры Аманкелді ауданының азаматтары ерліктің небір жанқиярлық үлгілерін көрсетті. Олар майдан далаларында жаулармен арыстанша

айқасып, жолбарысша жұлқысты. Жан алып, жан беріскен сұрапыл соғыста ата-баба ерлігін одан әрі жалғастыра білді. Олардың көбі майдан далаларында шаһит болса, енді біразы елге мүгедек және біразы дін аман болып оралды. Отанға оралған соң бейбіт еңбекте ерліктерін кеңінен жалғастыра білді. Қай салада болмасын қызмет атқара жүріп, халықтың көңілінен шықты. Әрине, олардың бәрін түгендеп шығу мүмкін емес. Ең бастысы олардың қай-қайсысының болмасын есімдері еліміздің есінде болуы парыз болса, ерліктері ұрпаққа ұлы өнеге болатыны мақтаныш! Олардың ерекше ерлік көрсеткендері Баймақов Әжіғали, Батырбеков Тайжан және менің мақтан тұтар атам Наурызбаев Бөстекбай Абламбайұлы. «Ұлы Отан» соғысына қатысқан әрбір азамат батыр болғандықтан, туған жерін, өскен өңірін білуі меніңше әрбірімізге міндет.

Баймақов Әжіғали. 1922 жылы қаңтар айының 3 күні Қостанай облысы Аманкелді ауданы, 5 ауыл Кентүбек деген жерде дүниеге келген. 1942 жылдың 5 сәуірінде Семиозер аудандық әскери комиссаритының 80 комсомол жастар әскер қатарына алынып, Челябин облысының Шұбаркөл станциясында әскери дайындықтан өтіп, Белый қаласы үшін ұрысқа 159 атқыштар полкінің құрамында алғашқы рет қатысады. Дала майданында Воронеж, Киев қалаларын, Польша жерлерін жаудан азат ету ұрыстарына қатынасады. Ұлы Отан соғысы Италияның Пиза қаласында аяқтап, елге 2-топтағы мүгедек болып 1947 жылы оралады. Отан соғысы орденімен, «1941-1945 жылдардағы Ұлы Отан соғысында Германияны жеңгені үшін», Кеңес Одағының Маршалы Г.К.Жуковтың медальдарымен және мерекелік медальдармен марапатталған. Елге оралысымен есеп қызметімен айналысып, совхоз және аудан мекемелерінде абыройлы жұмыс атқарған. 3 ер, 3 қыз, 22 немересі, 4 шөбересі бар, елге сыйлы, бақытты қария. [2, 155-156]

Батырбеков Тайжан. 1910 Қайыңды ауылында туған. Аманкелді ота мектебінде оқыған, Ақөткел бастауыш мектебінде мұғалім болып жұмыс істеген, Қостанай қаласындағы совпартшколдан кейін Аманкелді аудандық комсомол комитетінде нұсқаушы, дайындау мекемесінде қызмет істеп, 1942 жылдың қазан айында Сталинград түбіндегі соғысқа қатынасады. 1943 жылдың қаңтар айында қоршауда қалған жаумен болған ұрыста жараланып, госпитальға түсті. Үш ай емделіп, қайтадан Орлов бағытындағы майданға жіберілді. Курскі доғасындағы болған қантөгіс шайқаста ауыр жарақаттанады, госпитальда бір аяғынан айырылады. Емделгеннен кейін елге оралады. Соғыс ардагері «Ерлігі үшін», «Сталинградты қорғағаны үшін», «1941-1945 жылдардағы Ұлы Отан соғысында Германияны жеңгені үшін» медальдарымен, III дәрежелі Даңқ орденімен және бірнеше мерекелік медальдармен марапатталған. 1944-1966 жылдары Аманкелді аудандық әлеуметтік қамсыздандыру мекемесінде бөлім меңгерушісі қызметін атқарған. 1983 жылға дейін аудандық жол бөлімінде кассир-есепші болып зейнеткерлікке шығады. 1992 жылдың 11 қарашасында қайтыс болған. Артында 3 ұл, 12 немересі мен 12 шөбересі бар. [2, 154]

Атамның ерлігі - мен үшін үлкен мақтаныш. Ел аузында «Ақ жүрек» атанып, ел құрметіне бөлегенен атам Наурызбаев Бөстекбай Абламбайұлы (1918 – 1991 жж.) сонау сұрапыл жылдары біздің болашағымыз үшін, Отанымыздың бостандығы мен бейбітшілігі үшін жанқиярлықпен ерлік көрсеткен қазақстандықтардың қатарында ажалмен арпалысып, кеудесін оққа тосты. 1918 жылы қазіргі Қостанай облысы, Аманкелді ауданы, Қайыңды ауылдық кеңесіне қарасты Кеңарал деген жерде дүниеге келген. 1939 жылы әскерге алынды, Финн соғысында болды, 12-ші гаубицалық артиллерия полкі, 18-ші атқыштар дивизиясының құрамында Маннергейм операциясына қатынасады. Финн соғысы аяқталғаннан кейін полк дивизия құрамында Белоруссия әскери округына ауыстырылды. Ұлы Отан соғысының басталуы да сол жерден болды. Жаудың басымдылығы үстем болып, көпке дейін шегінуге тура келді. Соғысып жүріп, Орша қаласының түбінде бекініске тұрды. Сол жерде соғыс құдайы «Катюша» бірінші рет жауға оқ атты. Бір шайқаста біздің жерлесіміз жеңіл жараланып, аз күн дала госпиталінде болып, қатарға қайта қосылды. 1944 жылдың желтоқсан айында біздің армия жерімізді неміс басқыншыларынан толық босатты. Жауды ығыстыра отырып, Будапешт, Вена қалаларын алды және Балатон бағытында жауға қатты соққы берілді. Соғыстағы ерлігі үшін Қызыл Жұлдыз, 1, 2 дәрежелі Отан соғысы

ордендермен, «Будапешті алғаны үшін», «Венаны алғаны үшін», «1941-1945 жылдардағы Ұлы Отан соғысында Германияны жеңгені үшін» медальдармен марапатталған. Елге келген соң Мәдениет бөлімінің бастығы, аудандық жинақтау кассасының меңгерушісі, 1960 жылы «Коммунизм жолы» совхозында бөлімше басқарушысы, шаруашылық жөнінде директордың орынбасары тағы да басқа жұмыстар атқарып, зейнеткерлікке шыққан. 1991 жылы қайтыс болып, артында 3 ұл, 4 қызы және немерелері мен шөберелері қалды.[2, 236-237] Ол кісі туралы ауданымыздың ақсақал журналисті Бөгетбай Әлмағанбет кезінде облыстық газетте очерк жазып, атамның ерліктерін аудандағы қазақ қауымына паш еткен. Осылай жиырмасыншы ғасыр батырларын газет-журналдарда, кітаптарда жариялау біз үшін «тарихи мұра» екендігі анық.

Қорыта айтқанда, осы аталарымыздың соғысқа қатысқандағы мақсаты – ұрпақтарының, яғни, біздердің жақсы өмір сүруімізді, бейбітшілікте өмір сүруімізді қалады. Уақыт өткен сайын аталарымыз сыйлаған Жеңістің маңызы артып келеді. Олардың көрсеткен ерліктері – бүгінгі ұрпаққа өнеге! Отан сүйгіштік қасиет - әркезде де қастерлеуге тұратын қасиеттердің бірі. Осы ұғым - біздің үлкен құндылығымыз болуы керек деп ойлаймын. Тек майданда ғана емес, тылда жұмыс істегендердің де еңбегін жоғары ілтипатқа лайық. Себебі олар соғыс кезінде майдан шебіндегі солдаттармен бірдей қиыншылық көрді, бірдей азап шекті. Ашаршылық пен ауыртпалықты бастан кешкен олар да Жеңісті жақындатуға көп үлес қосты. Таңның атысынан күннің батысына дейін тізе бүкпей жұмыс істеген сол бір қайратты да қайсар жандарға да бүгінгі ұрпақтың ризашылығы шексіз! Үлкен қауіп пен қатер, қайғы мен қасірет төнген солбір ауыр уақытта біздің халқымыз сыннан сүрінбей өтті. Оттан да ыстық Отан үшін от кешкен майдангерлер өшпес ерлік көрсетті. Бұл тарихқа алтын әріптермен жазылды. Олардың қаһармандық өнегесі бүгінгі жас ұрпақтың жадында мәңгі сақталуы тиіс. Ұлтымыздың рухани ұлы көсемі, жерлесіміз Ахмет Байтұрсыновтың «Ерім дейтін ел болмаса, елім дейтін ер қайдан болады» деген мақал бар. Жастар өз Отанының нағыз патриоты бола алу үшін үлкендер де өз соңынан ерген ұрпақты дұрыс тәрбиелеуі керек. «Отаным маған не бересің? – деп емес, Отаным, мен саған не бере аламын?!» деп өсу керек. Сонда елімізде әрқашан да бейбітшілік болады. Себебі, ертеңгі елдің тізгінін ұстар азаматтар білімді болса, олар барлық қиыншылықтарды ақылмен шеше алатын болады. Соғыс кезінде қаншама жастар қыршынынан қиылды. Олар Отан үшін жанын пиде етті. Ал олардың әрқайсысының анасы, баласы, үлкен-үлкен армандары бар еді. Бірақ олар елге қауіп төнген кезде барлығын да құрбан етті. Жап-жас болса да Отаның қорғап жатып жан тапсырды. Бұл – шыңында да ерлік болатын! Майдан шебінде жанын пиде еткен жауынгерлер мәңгі есімізде қалады. Отан үшін отқа түсіп, Жеңіс сыйлаған ардагерлерге тағзым етеміз. Сұрапыл да жойқын соғыста қыршынынан қиылған жауынгерлер есімі ел есінде мәңгі сақталады.

Қолданылған әдебиеттер.

1. «Ерлердің есімдері ел есінде, соғыс пен бейбіт еңбектің батырлары», // № 17(7557) 9 мамыр 2013 ж, Қостанай облысы, Аманкелді ауданы
2. «Они вернулись с Победой», 13-ші том, 1941-45 жж. Ұлы Отан соғысы Жеңісінің 65 жылдығына арналады, Қостанай облысы, Аманкелді ауданы.

АБЫЛАЙ ХАННЫҢ РЕСЕЙ ИМПЕРИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ САЯСАТЫ.

Балчих А.Ө.

Aika_07_1994@mail.ru.Л.Н.Гумилев ат.ЕҰУ студенті,Астана қ.

Ғылыми жетекшісі:Рахимжанов Қ.Қ.

Қазақ хандығының XVIII-ғасырда саяси дағдарыс пен сыртқы агрессия кезінде сақталып,территориясынан айырылмауына әсер еткен тұлға-Абылай хан. Хан Абылайдың